

ПОСІБНИК

для працівників органів внутрішніх справ
на місцевих виборах 25 жовтня 2015 року

Це видання було підготовлене Міністерством внутрішніх справ України та Комітетом виборців України за технічної допомоги Міжнародної фундації виборчих систем (IFES) за рахунок коштів, виділених Агентством міжнародного розвитку США (USAID).

Будь-які висловлені у посібнику думки не обов'язково відображають точку зору IFES та USAID.

Брошура: «ПОСІБНИК для працівників органів внутрішніх справ на місцевих виборах 25 жовтня 2015 року.»

Загальна редакція – Чалого А.М.

Упорядники: Шашкін І.О., Пікуль С.Т.

Комітет виборців
України

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ЗМІСТ

Загальні положення	6
Функціональні обов'язки працівника міліції.....	16
Організація роботи наряду міліції на посту на виборчій дільниці.....	18
Забезпечення правопорядку в день виборів	27
Алгоритм дій працівників органів внутрішніх справ на основних етапах виборчого процесу	33
Адміністративна відповідальність за порушення виборчого законодавства.....	47
Кримінальна відповідальність за злочини проти виборчих прав	49
Проблемні ситуації на виборчих дільницях та реагування на них працівників органів внутрішніх справ	53

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

ПОСІБНИК

**для працівників органів внутрішніх справ
на місцевих виборах 25 жовтня 2015 року**

КИЇВ - 2015

Відповідно до статей 69, 70, 71 Конституції України депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад та сільські, селищні, міські голови обираються громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Гарантуючи права громадян на участь в управлінні справами держави, Конституція України передбачає проведення загальних, рівних і прямих виборів.

Участь громадян у виборах є добровільною. Ніхто не може бути примушений до участі чи неучасті у виборах.

Принцип загальності означає, що у виборах можуть брати участь усі громадяни, яким на день виборів виповнилося 18 років та які належать до відповідних територіальних громад, без будь-яких обмежень, крім випадку, визначеного частиною сьомою статті 3 Закону України «Про місцеві вибори»

(далі – Закону): не мають права голосу військовослужбовці строкової служби, громадяни України, які проживають за кордоном, громадяни України, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, тому що вони вважаються такими, що не належать до жодної територіальної громади та не мають права голосу на місцевих виборах, а також особи, визнані судом недієздатними.

Принцип рівності передбачає участь у виборах громадян на рівних засадах. Кожний виборець на одних виборах має один голос. Виборець може використати свій голос тільки на одній виборчій дільниці.

Принцип прямого виборчого права вимагає безпосереднього обрання депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів та старост шляхом голосування за кандидатів чи список кандидатів місцевих організацій партії.

Принцип вільних виборів гарантує виборцям забезпечення умов для вільного формування своєї волі та її вільного виявлення під час голосування. При цьому застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій забороняється.

Принцип таємності голосування означає, що контроль за волевиявленням виборців заборонений.

Фотографування, відеофіксація в будь-який спосіб результатів волевиявлення виборців у кабіні для таємного голосування, а також демонстрація виборцем результатів волевиявлення у приміщенні для голосування забороняються і є порушенням таємниці голосування.

Виборчі бюлетені заповнюються виборцем особисто в кабіні (кімнаті) для таємного голосування. Під час заповнення виборчих бюлетенів забороняється присутність інших осіб. Виборець, який унаслідок фізичних вад не може самостійно заповнити виборчий бюлетень, має право з відома голови або іншого члена дільничної виборчої комісії скористатися допомогою іншої особи, крім члена виборчої комісії, кандидата, уповноваженої особи місцевої організації партії, довіреної особи кандидата, офіційного спостерігача (ст.7, 8 Закону).

Принцип особистого голосування. Кожен виборець голосує на місцевих виборах особисто. Голосування за інших осіб чи передача виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється (ст. 8).

Депутатом, сільським, селищним, міським головою може бути обраний громадянин України, який має право голосу відповідно до статті 70 Конституції України (ч. 1 ст. 9).

Депутатом, сільським, селищним, міським головою, старостою не може бути обраний громадянин України, який має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, якщо ця судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (ч. 2 ст. 9).

Право виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів та старост належить громадянам України, які досягли вісімнадцяти років, належать до відповідної територіальної громади і мають право голосу (ч. 1 ст. 3).

Право висування кандидатів належить громадянам України, які мають право голосу. Це право реалізується громадянами України через республіканські в Автономній Республіці Крим, обласні, районні, міські, районні у містах організації політичних партій (далі – місцеві організації партій) або шляхом самовисування відповідно до цього Закону (ст. 10).

Суб'єкти виборчого процесу:

1) виборці;

2) Центральна виборча комісія;

3) виборчі комісії, сформовані (утворені) відповідно до цього Закону або інших законів України та уповноважені забезпечувати організацію та проведення відповідних місцевих виборів;

4) кандидати в депутати, кандидати на посади сільського, селищного, міського голови, старости;

5) місцеві організації партії, яка висунула кандидата (кандидатів) для участі у відповідних місцевих виборах;

6) офіційні спостерігачі від кандидата, від місцевої організації партії – суб'єкта відповідного виборчого процесу, від громадської організації, зареєстровані у порядку, встановленому цим Законом.

Міліція не є суб'єктом виборчого процесу.

Міліція має запобігати порушенням законодавства, охороняти виборчі

права громадян України і громадський порядок. Разом із тим, у разі вчинення порушень працівники органів внутрішніх справ повинні вчасно їх виявляти, розслідувати і розкривати, усунути їх наслідки в межах своєї компетенції.

Період передвиборної кампанії

Виборча кампанія починається з 05 вересня 2015 року.

Участь у передвиборній агітації забороняється *(ч. 1 ст. 60)*:

- 1) особам, які не є громадянами України;
- 2) органам державної влади, органам влади Автономної Республіки Крим, органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам і судам;
- 3) у робочий час посадовим та службовим особам органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, крім випадків, коли відповідна посадова чи службова особа є кандидатом;
- 4) військовослужбовцям, крім випадків, коли відповідна особа є кандидатом;
- 5) членам виборчих комісій протягом строку повноважень відповідних виборчих комісій;

б) громадянам України через іноземні засоби масової інформації, що транслюються на територію України.

Передвиборна агітація завершується о **24.00** останньої п'ятниці перед днем виборів, тобто **23 жовтня 2015 року** (ч. 2 ст. 54 Закону України «**Про місцеві вибори**»). З цього часу працівники міліції, у межах своєї компетенції, мають припиняти проведення агітаційних заходів, розповсюдження передвиборних агітаційних матеріалів, листівок, плакатів, інших друкованих видань, у яких розміщено передвиборні матеріали, публічні заклики голосувати «за» або «проти» кандидатів – суб'єктів виборчого процесу.

Охорона приміщень виборчих комісій, приміщень для голосування, а також виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації здійснюється органами внутрішніх справ.

З моменту утворення дільничних виборчих комісій відповідальним від керівництва органу внутрішніх справ встановлюється взаємодія з їх членами з питань організації охорони громадського порядку, збереження майна тощо. До утворених виборчих дільниць максимально наближаються наряди міліції. З головами комісій вирішуються питання можливості виділення для розташу-

вання нарядів міліції окремих кімнат з необхідним інвентарем, установлення у них засобів зв'язку, стендів зі зразками посвідчень кандидатів у депутати в багатомандатному, одномандатному мажоритарному виборчому окрузі, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, старости, їх довірених осіб, офіційних спостерігачів від місцевих організацій політичних партій, іноземних держав, міжнародних організацій, уповноважених осіб від місцевих організацій політичних партій.

Після доставляння на виборчу дільницю бюлетенів, іншої виборчої документації працівниками міліції забезпечується цілодобова охорона приміщень комісій та приміщень для голосування.

Виборча документація має зберігатися в сейфах або металевих шафах, які до проведення виборів опечатуються стрічкою з підписом усіх присутніх членів комісії та скріплюються печаткою голови комісії.

Для забезпечення охорони виборчих дільниць виставляється не менше як парний пост у складі працівників міліції, один із яких призначається старшим.

Перед залученням на службу начальники органів внутрішніх справ особисто проводять інструктажі нарядів, при цьому особливу увагу звертають на

необхідність дотримання законності, чемного і уважного ставлення до громадян на виборчих дільницях, ставлять конкретні завдання на весь період несення служби та визначають порядок їх виконання, перевіряють готовність особового складу до несення служби, дотримання встановлених правил носіння форменого одягу, зовнішній вигляд, наявність необхідного екіпірування, знання своїх прав і обов'язків, окремих положень нормативних актів, правил застосування зброї та спеціальних засобів.

Після проведення інструктажу керівники органів внутрішніх справ особисто перевіряють усі закріплені виборчі дільниці, узяття під охорону нарядами міліції виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації (наявність опечатування сейфів, кімнат, де вони зберігаються).

Наряди міліції на виборчих дільницях повинні за встановленим графіком, але не раніше ніж через кожні дві години, повідомляти робочим групам оперативного штабу органу внутрішніх справ про стан оперативної обстановки на виборчій дільниці.

Про кожне повідомлення вноситься запис в окремий спеціально заведений в оперативному штабі органу внутрішніх справ журнал. Для надання

позачергових повідомлень слід передбачити в оперативному штабі окремий резервний телефон.

Відповідальні від керівництва органів, підрозділів внутрішніх справ здійснюють за встановленим графіком, але не рідше ніж через кожні дві-три години, перевірку несення служби нарядами на виборчих дільницях, про що роблять відповідні відмітки у книзі перевірки нарядів, що заводиться на виборчій дільниці.

Під час перевірки нарядів особлива увага звертається на територію, прилеглу до виборчих дільниць, наявність на ній підозрілих предметів, пожежо-небезпечних речовин, стороннього автотранспорту, у разі виявлення яких необхідно негайно інформувати чергові частини органів внутрішніх справ та їх оперативні штаби для здійснення невідкладних заходів щодо усунення недоліків.

1. Функціональні обов'язки працівника міліції, який несе службу на виборчій дільниці

Згідно зі статтею 2 Закону України «Про міліцію» основними завданнями працівника міліції під час несення служби на виборчій дільниці є:

1. Забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів.
2. Запобігання правопорушенням та їх припинення.
3. Охорона і забезпечення громадського порядку.
4. Захист власності від злочинних посягань.
5. Сприяння, у межах компетенції, державним органам, підприємствам, установам, організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків.

Під час несення служби працівник міліції повинен:

1. Перебувати у відведеному для нього приміщенні дільниці й особисто відповідати за збереження виборчих бюлетенів під час їх перебування у сейфі після закінчення роботи виборчих комісій та їх прийому під охорону від її голови, охороняти громадський порядок та права громадян, членів виборчої комісії під час підготовчого етапу та безпосередньо в день виборів на території, прилеглий до виборчої дільниці.

2. Підтримувати постійний зв'язок з оперативним штабом та черговою частиною ОВС згідно зі схемою зв'язку, у разі ускладнення ситуації або виникнення надзвичайних подій – доповідати негайно.

3. Взаємодіяти з представниками дільничної виборчої комісії, представниками громадськості для охорони громадського порядку.

4. Чітко дотримуватися правил особистої безпеки, правил поведіння з вогнепальною зброєю та спеціальними засобами.

2. Організація роботи наряду міліції на посту з охорони громадського порядку на виборчій дільниці

Перед заступанням на пост:

1.1. Познайомитися з головою виборчої комісії, заступником голови, секретарем комісії та, за можливості, іншими членами комісії, керівником установи, у приміщенні якої розташована виборча дільниця.

1.2. Ознайомитися з інформацією, якою володіє голова виборчої комісії, з питань охорони громадського порядку (у межах компетенції органів внутрішніх справ).

1.3. Ознайомитися з приміщенням дільниці та особливостями несення служби:

- вивчити територію, що прилягає до приміщення, де розташована виборча дільниця, можливості непомітного підходу до нього, наявність парканів огорожі, під'їзних шляхів;
- ознайомитися з технічним укріпленням вікон на першому поверсі, наявністю зовнішніх драбин, що ведуть на горище або інші поверхи, та можливістю

несанкціонованого проникнення сторонніх осіб у приміщення, де розташована виборча дільниця, особливо в нічний час;

- ознайомитися з центральним та запасними виходами, технічною укріпленістю їх дверей, наявності на них замків, у тому числі внутрішніх засувів;
- перевірити наявність виходу на горище, його технічну укріпленість;
- вивчити наявність підвалів та входів до них з приміщення та ззовні, їх технічну укріпленість та можливості несанкціонованого проникнення через них сторонніх осіб до приміщення, де розташована виборча дільниця;
- вивчити інші можливості несанкціонованого проникнення до приміщення, де розташована виборча дільниця, сторонніх осіб, особливо в нічний час, та інші чинники, що можуть створювати загрозу для наряду міліції під час несення ним служби з охорони громадського порядку або безпеку пошкодження приміщення, майна та документації виборчої дільниці;
- визначити місцезнаходження вогнегасників та протипожежних кранів;
- ознайомитися зі схемою евакуації громадян з приміщення у разі виникнення пожежі;

- визначити місцезнаходження стаціонарного телефону, його номер та можливості телефонувати з нього до міськрайліноргану внутрішніх справ, у тому числі в нічний час;
- визначити місце розташування в приміщенні центрального електророзподільного щита та можливості вільного доступу до нього сторонніх осіб;
- визначити місцезнаходження санвузла та туалету;
- визначити місце постійного розташування тимчасового поста (перебування наряду) з охорони громадського порядку в денний та нічний час;
- визначити порядок харчування під час несення служби;
- уточнити основні та додаткові номери стаціонарних і мобільних телефонів аварійних та чергових служб, керівництва міськрайліноргану внутрішніх справ, чергової частини, оперативного штабу;
- ознайомитися з порядком несення служби;
- доповісти в чергову частину (оперативний штаб) міськрайліноргану внутрішніх справ про заступання на охорону громадського порядку біля виборчої дільниці.

Під час несення служби:

2.1. Перебувати на території, де розташована виборча дільниця, у місці, визначеному для несення служби порядком з охорони громадського порядку.

2.2. У денний час здійснювати патрулювання біля будівлі, де розташована виборча дільниця, а в нічний час – у приміщенні, де розташована виборча дільниця.

2.3. Після закінчення роботи виборчої комісії та взяття під охорону сейфів із виборчою документацією (бюлетенями) зробити запис у робочому зошиті в розділі «Прийом-передача приміщення виборчої дільниці та сейфів з виборчими бюлетенями».

2.4. Здійснити обхід усіх внутрішніх незачинених приміщень з метою виявлення сторонніх осіб, які залишилися в них. У разі їх виявлення із дотриманням заходів особистої безпеки установити їх особу, мету перебування в приміщенні після закінчення роботи виборчої комісії та доповісти про факт виявлення сторонніх осіб у приміщенні, де розташована виборча дільниця, телефоном у чергову частину міськрайліноргану внутрішніх справ.

2.5. Під час здійснення обходу приміщень звертати увагу на залишене уві-

мкнене освітлення в закритих приміщеннях, до яких відсутній доступ наряду, можливі несправності водопровідної та каналізаційної систем, які можуть призвести до підтоплення приміщення виборчої дільниці.

У разі виявлення таких несправностей інформувати аварійні служби, чергову частину міськрайліноргану внутрішніх справ, голову виборчої комісії або його заступника, керівника установи, де розташована виборча дільниця.

2.6. У разі надходженні інформації від голови виборчої комісії, членів виборчої комісії, інших громадян про порушення громадського порядку або інших заяв та повідомлень зробити запис у робочому зошиті в графі «Інформація та повідомлення, що надійшли на пост» та поінформувати оперативного чергового, оперативний штаб або начальника міськрайліноргану внутрішніх справ відповідно до схеми зв'язку та змісту інформації, що надійшла.

2.7. Інформувати чергову частину міськрайліноргану внутрішніх справ про оперативну обстановку на виборчій дільниці відповідно до схеми зв'язку та у визначений час. У разі виникнення порушень громадського порядку або інших подій, що створюють загрозу членам виборчої комісії, громадянам, наряду міліції, порушень порядку голосування тощо діяти відповідно до цих Ме-

тодичних рекомендацій та негайно телефонувати до чергової частини міськрайліноргану внутрішніх справ, інших підрозділів та служби згідно зі схемою зв'язку та вживати заходів для усунення згаданих порушень.

2.8. У разі появи офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій працівники ОВС України повинні:

- про прибуття, перебування на території певних районів, у місцях розташування виборчих комісій або виборчих дільниць та вибуття іноземного спостерігача, а також про місце його тимчасового проживання негайно доповісти черговому оперативного штабу відповідного ОВС;
- у разі звернення до них офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій насамперед у коректній формі попросити їх пред'явити посвідчення, що видається Центральною виборчою комісією, та документ, що засвідчує особу;
- у разі порушення іноземним спостерігачем громадського порядку чи правил дорожнього руху вживати заходів реагування, ураховуючи конкретну ситуацію, у межах законодавства України, про що невідкладно доповісти черговому оперативного штабу відповідного ОВС;

- у разі звернення офіційних спостерігачів від іноземних держав та міжнародних організацій із заявою про скоєння злочину вживати заходів реагування, про що невідкладно доповідати черговому оперативного штабу відповідного ОВС;
- за будь-яких умов **поводитися коректно, не давати приводів для непорозумінь та можливих провокацій.**

Категорично забороняється приймати від іноземців подарунки чи сувеніри, брати від них на зберігання чи передавати їм будь-які речі або предмети.

2.9. Суворо дотримуватися правил особистої безпеки, зберігання та поводження з табельною зброєю, засобами індивідуального захисту та правил активної оборони.

2.10. Під час несення служби діяти відповідно до законодавства, бути ввічливим до громадян, мати охайний вигляд.

2.11. Надавати інформацію громадянам, що прийшли для голосування, тільки в межах компетенції органів внутрішніх справ.

2.12. Налагодити та підтримувати взаємодію з представниками ЗМІ, за необхідності надавати їм допомогу в межах компетенції міліції. У разі вчинення будь-яких правопорушень щодо представників ЗМІ або за їх участю, виникнення інших надзвичайних пригод і нештатних ситуацій негайно інформувати МВС. Уживати відповідних заходів реагування та мінімізації можливих негативних наслідків.

Примітка: роз'яснення питань, пов'язаних із порядком проведення виборів та застосування норм виборчого законодавства, належить до компетенції виборчих комісій.

3. Порядок заміни наряду міліції на посту з охорони громадського порядку на виборчій дільниці

3.1. Після прибуття наряду (працівника) міліції до виборчої дільниці старший наряду (працівник), який ніс службу, повинен ознайомити їх з порядком несення служби, інформацією, що надійшла в період несення служби, та зробити запис у робочому зошиті в розділі «Прийом-здача несення служби з охорони громадського порядку на виборчій дільниці».

Примітка: під час несення служби з охорони громадського порядку представниками громадськості їх імена та час надання допомоги наряду міліції (перебування на виборчій дільниці) реєструються в окремому списку, що зберігається в папці робочої документації.

4. Екіпірування та спорядження наряду міліції (працівника) на посту

Працівники міліції, що несуть службу на виборчій дільниці, повинні перебувати у форменому одязі відповідно до сезону або у формі, визначеній начальником органу (командиром підрозділу), та мати при собі:

- табельну зброю, закріплену за працівником;
- спецзасіб ПР;
- спецзасіб БР;
- спецзасіб «Терен-4» або його аналоги;
- електричний ліхтарик;
- блокнот;
- ручку;
- засоби особистої гігієни у разі несення служби на посту протягом понад 12 годин.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯDKУ В ДЕНЬ ВИБОРІВ

Чергові вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів та старост відбудуться **25 жовтня 2015 року з 08.00 до 20.00.**

У день голосування **25 жовтня 2015 року** нова зміна нарядів на виборчих ділянках виставляється **о 07.00 з визначенням несення служби** до закінчення виборів та завезення бюлетенів до територіальних виборчих комісій. До 08.00 цього дня ці наряди повинні ретельно обстежити територію, прилеглу до виборчої ділянки, її приміщень з метою виявлення сторонніх предметів, разом із головою комісії перевірити наявність майна та цілісність опечатаних приміщень і сейфів, де зберігається виборча документація. Про результати цих дій слід повідомити оперативним штабам органів внутрішніх справ з подальшою доповіддю відповідному оперативному штабу ГУМВС, УМВС.

Охорона виборчих бюлетенів міліцією закінчується в момент початку підготовчого засідання діляничної виборчої комісії в день голосування.

У день виборів та під час підрахунку голосів працівники міліції здійснюють охорону правопорядку на території виборчої дільниці поза межами приміщення для голосування.

Про всі випадки порушень законодавства слід негайно доповідати оперативному черговому та оперативному штабу ОВС, голові виборчої комісії. За можливості усі правопорушення фіксуються підручними засобами фіксації (фотоапаратом, мобільним телефоном чи іншими).

Працівникам правоохоронних органів забороняється будь-яким чином втручатися в процес виборів, виконувати доручення членів виборчої комісії, не пов'язані із забезпеченням охорони прав виборців та громадського порядку, давати консультації та пропагувати свої погляди щодо кандидатів на виборні посади, місцевих організацій політичних партій, які їх висунули, надавати будь-яку допомогу виборцям у заповненні виборчих бюлетенів, відволікатися та самовільно покидати місце несення служби на виборчій дільниці.

Організація проведення голосування та підтримання у приміщенні для голосування належного порядку, забезпечення таємності волевиявлення виборців під час голосування покладаються на дільничну виборчу комісію.

У разі вчинення правопорушень, за які законом встановлена відповідальність, голова, заступник голови або секретар дільничної виборчої комісії мають право запросити до приміщення для голосування працівника органів внутрішніх справ, який повинен вивести порушника із приміщення для голосування й ужити до нього передбачених законодавством заходів, після чого працівник органів внутрішніх справ залишає приміщення для голосування. Перебування працівників органів внутрішніх справ у приміщенні для голосування в інших випадках забороняється.

У разі вчинення на виборчій дільниці протиправних дій, у тому числі тих, що можливі не лише під час виборів (хуліганство, крадіжка тощо), працівники міліції повинні діяти у визначених законодавством межах і реагувати відповідно до вимог Кримінально-процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та інших актів законодавства України.

Під час здійснення охорони працівники органів внутрішніх справ мають пам'ятати, що частиною 9 статті 27 Закону України **«Про місцеві вибори»** встановлено виключний перелік осіб, які мають право бути присутніми без

дозволу чи запрошення відповідної комісії на засіданнях територіальної чи дільничної виборчої комісії, у тому числі під час підрахунку голосів та встановлення підсумків голосування чи результатів виборів, на виборчій дільниці в день виборів у приміщенні, де проводиться голосування, а саме:

1) члени Центральної виборчої комісії, працівники Секретаріату Центральної виборчої комісії та Служби розпорядника Державного реєстру виборців;

2) члени виборчої комісії вищого рівня з відповідних місцевих виборів;

3) кандидати в депутати, їх довірені особи, представники, уповноважені особи місцевих організацій партій, офіційні спостерігачі від місцевих організацій партій, які висунули кандидатів у депутати у багатомандатному виборчому окрузі, від кандидатів у депутати в одномандатному виборчому окрузі (загалом не більш ніж дві особи від відповідної місцевої організації партії або кандидата в депутати);

4) кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидати на посаду старости, їх довірені особи, офіційні спостерігачі (не більш ніж одна особа від одного кандидата);

5) офіційні спостерігачі від громадських організацій, іноземних держав і міжнародних організацій (не більш ніж дві особи від однієї організації);

б) представники засобів масової інформації (не більш ніж дві особи від одного засобу масової інформації).

Інші особи можуть бути присутніми на засіданні комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії відповідно до прийнятого нею рішення. Перебування інших осіб на виборчій дільниці під час проведення голосування, а також на засіданні комісії під час підрахунку голосів та встановлення підсумків голосування чи результатів виборів не дозволяється.

Після підрахунку голосів на виборчій дільниці працівник міліції **повинен супроводжувати транспортування виборчих документів** до відповідної територіальної виборчої комісії, забезпечивши охорону цієї документації (частина дев'ята статті 82 Закону України «**Про місцеві вибори**»). Під час транспортування документів будь-кому **забороняється розпечатувати пакети** з виборчими бюлетенями та іншою документацією.

За наявності достатньої кількості членів дільничної виборчої комісії, комісія може прийняти рішення про одночасне транспортування виборчих

документів до територіальних виборчих комісій, які встановлюють підсумки голосування з відповідних виборів. У такому разі представники міліції повинні забезпечити супровід транспортування виборчих документів кількох груп членів виборців комісій.

ОХОРОНА ВИБОРЧОЇ ДІЛЬНИЦІ ТРИВАЄ ДО ПОВНОГО ЗАВЕРШЕННЯ РОБОТИ ДІЛЬНИЧНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ.

ДГБ МВС України

АЛГОРИТМ ДІЙ

ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ НА ОСНОВНИХ ЕТАПАХ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

ТРАНСПОРТУВАННЯ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ З ТВК ДО ДВК ПЕРЕД ДНЕМ ГОЛОСУВАННЯ

Працівник органів внутрішніх справ повинен:

1. Прибути до ТВК до початку засідання, на якому ТВК передає виборчі бюлетені ДВК.
2. Після передачі бюлетенів членам ДВК повідомити про отримання членами комісії бюлетенів.
3. Разом із членами ДВК, які транспортують бюлетені, зайняти місце у транспортному засобі, який використовується для транспортування бюлетенів до ДВК.
4. Після початку руху транспортного засобу до ДВК повідомити про це оперативному штабу ОВС.

5. Після прибуття транспортного засобу до ДВК і відбуття членів ДВК на засідання ДВК, на якому приймаються бюлетені, повідомити про доставку бюлетенів до ДВК оперативному штабу ОВС

Важливо:

- ТВК передає виборчі бюлетені всім ДВК округу на своєму засіданні;
- передача бюлетенів здійснюється не раніш як за 3 дні до дня голосування;
- виборчі бюлетені від ТВК приймають не менш як 3 члени ДВК;
- отримані членами ДВК бюлетені відразу транспортуються до ДВК членами ДВК, які їх отримали в ТВК, у супроводі працівника органів внутрішніх справ;
- працівник органів внутрішніх справ повинен забезпечити охорону бюлетенів під час їх транспортування до ДВК;
- за можливості упаковки з виборчими бюлетенями повинні бути у полі зору працівника ОВС;

- працівнику органів внутрішніх справ забороняється супроводжувати транспортування бюлетенів на власному транспортному засобі та приймати пакет із бюлетенями від членів ДВК;
- під час транспортування бюлетенів до них не можуть вноситись будь-які зміни; бюлетені не можуть вилучатись або псуватись працівником органів внутрішніх справ, членами ДВК чи іншими особами. За можливості усі правопорушення фіксуються підручними засобами фіксації (фотоапаратом, мобільним телефоном чи іншими);
- приймання бюлетенів від членів ДВК здійснюється на засіданні ДВК, яке проводиться невідкладно після прибуття членів ДВК з бюлетенями.

Працівник органів внутрішніх справ повинен:

1. Спільно з головою (заступником голови) та секретарем ДВК обстежити приміщення ДВК на предмет цілісності майна, надійності замків тощо відразу після опечатування сейфу (металевої шафи) з виборчими бюлетенями.
2. Прийняти під охорону приміщення виборчої комісії та сейф (металеву шафу) з виборчими бюлетенями, який опечатаний стрічкою зі всіма підписами членів ДВК та скріплений печаткою (працівник органів внутрішніх справ та голова ДВК роблять записи в робочому зошиті поста з охорони громадського порядку на виборчій дільниці про прийом-передачу приміщення виборчої комісії та сейфу з виборчими бюлетенями під охорону міліції).
3. Виходити на зв'язок з оперативним штабом ОВС та фіксувати час виходу в робочому зошиті поста з охорони громадського порядку.

4. Приймати інформацію, яка надходить на пост з охорони громадського порядку, та фіксувати її в робочому зошиті з охорони громадського порядку (тип інформації, від кого отримана, кому передана; фіксується старшим по посту).

5. У разі здачі поста з охорони громадського порядку — зафіксувати прийом-здачу поста в робочому зошиті поста з охорони громадського порядку

Важливо:

- після доставки бюлетенів до ДВК співробітники міліції (наряд у складі не менш як 2 працівників органів внутрішніх справ) забезпечують цілодобову охорону приміщення ДВК та приміщення для голосування, у тому числі виборчих бюлетенів;

- під час опечатування сейфу (шафи або кімнати) з бюлетенями присутність працівників органів внутрішніх справ не передбачена (оскільки вони не мають права бути присутніми на засіданнях комісій без дозволу чи запрошення);

- працівники органів внутрішніх справ стрічку, якою опечатується сейф з виборчими бюлетенями, не підписують;
- основне завдання працівників органів внутрішніх справ під час охорони бюлетенів полягає у збереженні цілісності сейфу з бюлетенями та стрічки, якою його опечатано (у разі якщо в приміщенні лише один сейф, у якому зберігаються не лише бюлетені, але й інша документація ДВК, такий сейф може розкриватися на засіданні ДВК та повторно опечатуватись ДВК), а також недопущенні несанкціонованого проникнення до приміщення ДВК сторонніх осіб.

Працівник органів внутрішніх справ повинен:

1. Повідомити оперативному штабу ОВС про відкриття приміщення ДВК для проведення підготовчого засідання ДВК у день голосування.
2. Повідомити оперативному штабу ОВС про початок голосування.
3. Нести службу з охорони громадського порядку на дільниці виключно в парному наряді з табельною зброєю, поблизу будівлі, в якій розташована ДВК (наприклад, поблизу входу до такої будівлі).
4. Заходити у приміщення для голосування виключно у випадку запрошення голови, заступника голови або секретаря ДВК для відновлення правопорядку і лише на час, необхідний для вчинення таких дій.

5. Щодві години інформувати оперативний штаб ОВС про оперативну обстановку на дільниці.

6. Після завершення голосування повідомити про завершення голосування оперативному штабу ОВС.

7. Під час підрахунку голосів на виборчій дільниці перебувати виключно за межами приміщення, в якому проводиться підрахунок голосів виборців.

Важливо:

- підготовче засідання ДВК у день голосування проводиться не раніше ніж за 45 хв. до початку голосування і має на меті підготувати приміщення для голосування до виборів (встановлення скриньок для голосування, видача бюлетенів та списків виборців членам комісії);
- у переддень та день голосування здійснення передвиборної агітації забороняється;
- працівники органів внутрішніх справ не беруть участі в організа-

ції голосування, забезпеченні його таємності, підтриманні порядку в приміщенні для голосування, оскільки це є прямою функцією ДВК; працівник міліції лише охороняє правопорядок, забезпечує безпеку голосування, зупиняє правопорушення і забезпечує притягнення осіб, що їх вчинили, до відповідальності;

- голосування проводиться з 8 до 20 години; якщо на 20 годину поблизу приміщення для голосування перебувають виборці, один із членів ДВК повинен запросити їх усередину приміщення для голосування та зачинити двері приміщення;
- бюлетені виборцю видаються лише за умови його наявності у списку виборців та пред'явлення паспорта громадянина України або тимчасового посвідчення громадянина України

ТРАНСПОРТУВАННЯ ПРОТОКОЛІВ ТА ІНШИХ ВИБОРЧИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ТВК ПІСЛЯ ДНЯ ГОЛОСУВАННЯ: АЛГОРИТМ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Працівник органів внутрішніх справ повинен:

1. Разом із членами ДВК, які транспортують протоколи про підрахунок голосів та інші виборчі документи, зайняти місце у транспортному засобі, який використовується для транспортування.
2. Після від'їзду транспортного засобу з виборчими документами повідомити про початок їх транспортування оперативному штабу ОВС.
3. Після прибуття транспортного засобу до ТВК повідомити про доставку бюлетенів до ТВК оперативному штабу ОВС.
4. Після прийому протоколу ДВК на засіданні ТВК повідомити про це оперативному штабу.
5. Зайняти місце у транспортному засобі та супроводжувати транспортування виборчих документів до іншої ТВК з подальшим ін-

формуванням оперативного штабу ОВС.

6. У разі повернення членів ДВК з ТВК до ДВК для складання уточненого протоколу про підрахунок голосів повідомити про це оперативному штабу.
7. Супроводжувати членів виборчої комісії до ТВК під час транспортування уточненого протоколу про підрахунок голосів

Важливо:

- протоколи про підрахунок голосів виборців та інші виборчі документи транспортуються до ТВК негайно після запакування усіх виборчих документів;
- дільничні виборчі комісії на місцевих виборах можуть прийняти рішення про одночасне транспортування виборчих документів до територіальних виборчих комісій, які встановлюють підсумки голосування з відповідних виборів (крім виборчих комісій у містах обласного значення без районного поділу);
- транспортування виборчої документації здійснюють 3 члени ДВК

(один із них — голова комісії або заступник голови) у супроводі працівника органів внутрішніх справ, який перебуває з відповідними членами ДВК в одному транспортному засобі (у тому ж, в якому знаходяться виборчі документи);

- працівнику органів внутрішніх справ заборонено супроводжувати транспортування на власному транспортному засобі;
- за наявності вільних місць у транспортному засобі транспортування виборчої документації мають право супроводжувати інші члени ДВК (окрім секретаря ДВК), кандидати, довірені та уповноважені особи, офіційні спостерігачі;
- якщо вільних місць у транспортному засобі немає, кандидати, довірені та уповноважені особи, спостерігачі та члени ДВК супроводжують транспортування виборчих документів до ТВК на власному транспорті;
- під час транспортування виборчих документів печатка ДВК залишається в ДВК;

- під час транспортування виборчих документів заборонено їх розпечатувати;
- працівник органів внутрішніх справ повинен забезпечити охорону виборчої документації під час її транспортування до ТВК;
- працівнику органів внутрішніх справ забороняється приймати пакети з виборчими бюлетенями від членів ДВК;
- приймання виборчих документів від членів ДВК здійснюється на засіданні ТВК, яке проводиться після закінчення голосування і триває до встановлення підсумків голосування в окрузі.

**АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА
(протоколи складають працівники органів внутрішніх справ)**

Суть правопорушення	Стаття КУпАП	Штраф (неоподатковуваних мінімумах доходів громадян)
Здійснення передвиборної агітації особою, участь якої у передвиборній агітації заборонена законом, проведення передвиборної агітації поза строками, встановленими законом, чи в місцях, що заборонені законом, здійснення передвиборної агітації у формах і засобах, що суперечать Конституції або законам України, або інше порушення встановлених законом обмежень щодо ведення передвиборної агітації, крім випадків, передбачених КУпАП	212 ¹⁰	від 30 до 80
Виготовлення або замовлення виготовлення під час виборчого процесу друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, або у яких така інформація означена неправильно чи неповно	212 ¹³	від 10 до 70

Суть правопорушення	Стаття КУпАП	Штраф (неоподатковуваних мінімумах доходів громадян)
Розповсюдження (рознесення, вивішування, роздавання) під час виборчого процесу друкованих матеріалів передвиборної агітації, які не містять відомостей про установу, що здійснила друк, їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, або у яких така інформація означена неправильно чи неповно, а так само організація такого розповсюдження	212 ¹³	від 3 до 30
Порушення встановленого законом порядку розміщення агітаційних матеріалів чи політичної реклами або розміщення їх у заборонених законом місцях громадянином	212 ¹⁴	від 5 до 10
Порушення встановленого законом порядку розміщення агітаційних матеріалів чи матеріалів політичної реклами підприємствами — розповсюджувачами реклами	212 ¹⁴	від 100 до 200
Порушення встановленого законом порядку опублікування документів та іншої інформації, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів, виборчою комісією чи засобом масової інформації	212 ²⁰	від 10 до 20

**КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВИБОРЧИХ ПРАВ,
ЯКІ ПІДСЛІДНІ СЛІДЧИМ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Злочин	Стаття Кримінального кодексу України
Перешкоджання здійсненню виборчого права, діяльності виборчої комісії чи діяльності кандидата, довіреної особи, офіційного спостерігача, поєднані з обманом або примушуванням, а також ухилення члена виборчої комісії у роботі комісії без поважних причин	157
Втручання службової особи з використанням службового становища у здійсненні виборчою комісією її повноважень, установлених законом	157
Підробка або незаконне виготовлення або зберігання чи використання завідомо незаконно виготовлених чи підроблених виборчих документів (виборчі бюлетені, протоколи та інше)	158

Злочин	Стаття Кримінального кодексу України
Викрадення чи приховування виборчої скриньки з бюлетенями або протоколу про підрахунок голосів виборців чи учасників референдуму, про підсумки голосування в межах виборчого (територіального виборчого) округу на виборах, про результати виборів, незаконне знищення чи псування виборчої скриньки з бюлетенями	158
Підписання протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці, протоколу про підсумки голосування чи результати виборів до його заповнення, або складення чи підписання такого протоколу не на засіданні виборчої комісії, на якому здійснюється підрахунок голосів виборців чи встановлення підсумків голосування чи результатів виборів, або включення до такого протоколу завідомо недостовірних відомостей	158
Надання або отримання виборчого бюлетеня особою, яка не має права його надавати чи отримувати, або викрадення чи приховування виборчого бюлетеня, або надання виборцю заповненого виборчого бюлетеня, або голосування виборцем більше ніж один раз	158 ¹

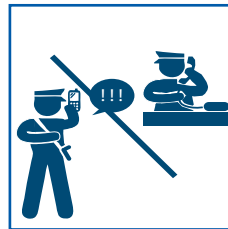
Злочин	Стаття Кримінального кодексу України
Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму поза встановленим законом строком зберігання у державних архівних установах та в Центральній виборчій комісії України після проведення виборів, а так само пошкодження виборчої документації	158 ²
Умисне порушення таємниці голосування під час проведення виборів, що виявилось у розголошенні змісту волевиявлення громадянина, який взяв участь у виборах	159
Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання виборцем для себе чи третьої особи неправомірної вигоди за вчинення чи невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права або права голосу (відмова від участі в голосуванні, голосування на виборчій ділянці більше одного разу, голосування за окремого кандидата на виборах або відмова від такого голосування, передання виборчого бюлетеня іншій особі), незалежно від фактичного волевиявлення особи та результатів голосування	160

Злочин	Стаття Кримінального кодексу України
<p>Пропозиція, обіцянка або надання виборцю чи учаснику референдуму неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права (відмова від участі в голосуванні, голосування на виборчій дільниці більше одного разу, голосування за окремого кандидата на виборах, кандидатів від політичної партії, місцевої організації політичної партії або відмова від такого голосування, передача виборчого бюлетеня іншій особі)</p>	160
<p>Здійснення передвиборної агітації (агітації референдуму) шляхом надання підприємствам, установам, організаціям неправомірної вигоди або надання безоплатно товарів (крім товарів, що містять візуальні зображення найменування, символіки, прапора політичної партії, вартість яких не перевищує розміру, встановленого законодавством), робіт, послуг</p>	160

**ПРОБЛЕМНІ СИТУАЦІЇ НА ВИБОРЧИХ ДІЛЬНИЦЯХ
ТА РЕАГУВАННЯ НА НИХ
ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Група громадян заблокувала під'їзний шлях до виборчої дільниці, не даючи можливості транспортувати виборчі бюлетені з ТВК до ДВК

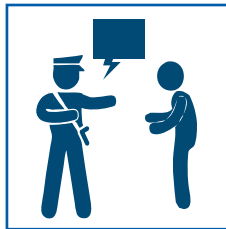
1.1 Повідомити чергового ОВС та оперативний штаб

1.2 Забезпечити охорону бюлетенів

1.3 Фіксує порушення підручними засобами: телефоном, фотоапаратом (за можливості)

1.4 Провести роз'яснювальну роботу

1.5 Діяти згідно з командою керівництва ОВС

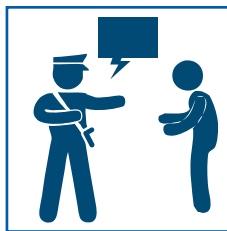
Голова комісії хоче відкрити сейф з бюлетенями до дня голосування без присутності інших членів комісії

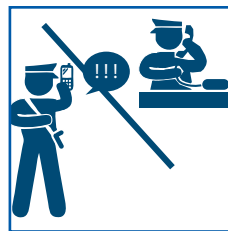
2.1 Зупинити порушення

2.2 Фіксує порушення підручними засобами: телефоном, фотоапаратом (за можливості)

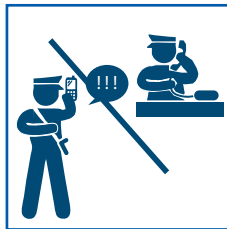
2.3 Провести роз'яснювальну роботу

2.4 Повідомити чергового ОВС та оперативний штаб

Автомобіль, який перевозив бюлетені до виборчої дільниці, потрапив у дорожньо-транспортну пригоду

3.1 Повідомити чергового ОВС та оперативний штаб

3.2 Надати лікарську допомогу та викликати швидку

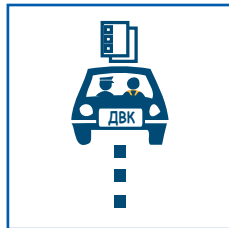
3.3 Забезпечити охорону бюлетенів та місця події

3.4 Встановити особи водіїв, затримати авто

3.5 Встановити свідків

3.6 Доставити бюлетені на дільницю

**Голова комісії покликав, щоб затримати особу,
яка вкинула пачку бюлетенів або пошкодила скриньку**

4.1 Зайти у приміщення
для голосування

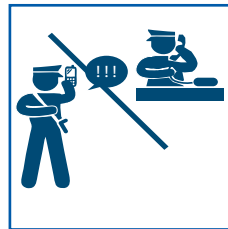
4.2 Затримати
порушника

4.3 Встановити свідків,
зібрати пояснення

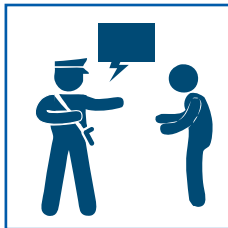
На виборчій дільниці особи публічно закликають не виконувати вимог працівника міліції

5.1 Повідомити чергового ОВС та оперативний штаб

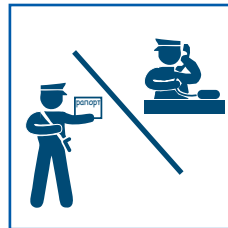
5.2 Фіксує порушення підручними засобами: телефоном, фотоапаратом (за можливості)

5.3 Провести роз'яснювальну роботу

5.4 Встановити свідків

5.5 Скласти для керівництва ОВС рапорт

Працівник міліції побачив агітацію біля дільниці у день голосування

6.1 Провести роз'яснювальну роботу

6.2 Фіксує порушення підручними засобами: телефоном, фотоапаратом (за можливості)

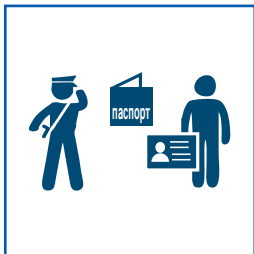
6.3 Затримати порушників

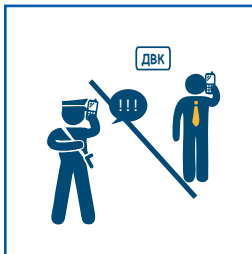
6.4 Повідомити чергового ОВС та оперативний штаб

До працівника міліції звернувся громадянин з інформацією про надання членом виборчої комісії виборцю заповненого виборчого бюлетеня

7.1 Встановити особу, яка повідомила

7.2 Повідомити голову комісії про виявлені порушення

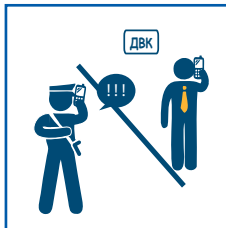

7.3 Повідомити чергового ОВС та оперативний штаб

**Під час виборів
телефоном
спецілії "102"
надійшло повідомлен-**

ня, що на виборчій дільниці закладено вибуховий пристрій, про що був повідомлений наряд

**8.1 Повідомити
голову комісії**

**8.2 За можливості
виявити
підозрілий предмет**

**8.3 Забезпечити
громадський спокій
під час евакуації**

**8.4 Забезпечити
охорону
виборчих бюлетенів**

**8.5 Інформувати
вибухо-техніків,
де підозрілий
предмет**

**8.6 Після розмінування
повідомити голову
комісії про можливість
продовження роботи**

**На виборчій дільниці
громадянин у стані
алкогольного сп'яніння
вчинив бійку з членами**

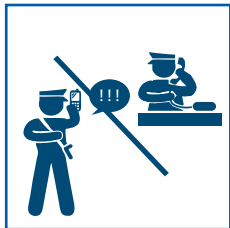
**виборчої комісії, перекинув столи
з виборчою документацією**

9.1 Затримати
порушника

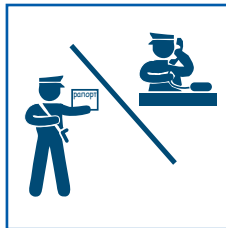
9.2 Фіксує порушення
підручними засобами:
телефоном, фотоапа-
ратом (за можливості)

9.3 Повідомити
чергового ОВС
та оперативний штаб

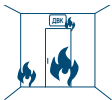
9.4 Встановити
свідків, зібрати
посення

9.5 Скласти рапорт
про правопорушення

9.6 Забезпечити
зберігання
речових доказів

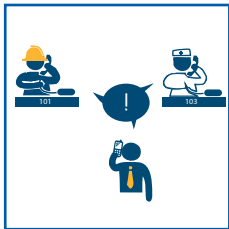
**Під час голосування
на виборчій дільниці
працівники міліції
виявили в приміщенні
пожежу**

**10.1 Повідомити
чергового ОВС
та оперативний штаб,
голову комісії**

**10.2 Забезпечити
громадський спокій
під час евакуації**

**10.3 Викликати
працівників МНС
та швидку**

**10.4 Організувати
охорону бюлетенів**

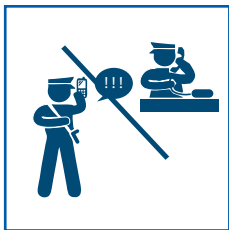
**10.5 Допомогати
гасити пожежу**

**10.6 Організувати
охорону місця
(якщо був підпал)**

Під час голосування чи підрахунку голосів на виборчій дільниці згасло світло

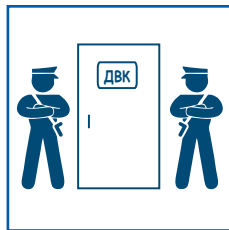
11.1 Повідомити
чергового ОВС
та оперативний штаб

11.2 Використати
джерело освітлення

11.3 Забезпечити
охорону бюлетенів
та приміщень дільниці

11.4 Не допускати
протиправних дій

Група громадян, застосовуючи силу (можливо – зброю), намагається увірватися до виборчої дільниці

12.1 Повідомити чергового QVC та оперативний штаб, голову комісії

12.2 Викликати резерв

12.3 Зупинити порушення (закриття входів/виходів за потреби)

12.4 Затримати порушників (з допомогою резерву)

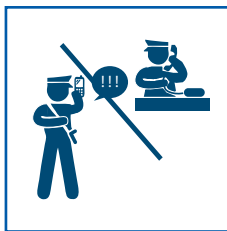
**Під час охорони виборчої дільниці до працівника міліції
звернувся громадянин з повідомленням
про вчинення злочину в іншому місці**

13.1 Не припиняти охорони виборчої дільниці

13.2 Установити особу, дізнатись відомості про злочин

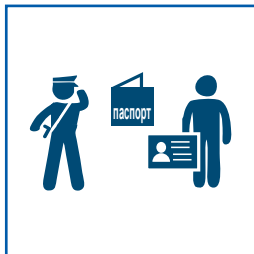
13.3 Повідомити чергового ОВС та оперативний штаб

13.4 Затримати злочинця (за умови виконання п. 1).

**Спостерігач повідомляє,
що на підсумковому засіданні ДВК відбувається
умисне псування бюлетенів**

14.1 Встановити особу,
яка повідомила

14.2 Повідомити голову
комісії

14.3 Повідомити
чергового ОВС
та оперативний штаб

Члени комісії хочуть розпечатати пакети з виборчою документацією під час транспортування

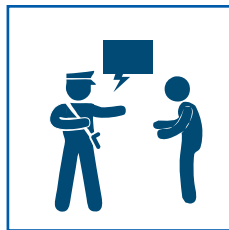
15.1 Фіксує порушення підручними засобами: телефоном, фотоапаратом (за можливості)

15.2 Провести роз'яснювальну роботу

15.3 Повідомити чергового ОВС та оперативний штаб

15.4 Зупинити порушення (в разі спроб знищення/викрадення документів)

